

2. Advies Stichting Het Utrechts Landschap

Organisatie

Stichting Het Utrechts Landschap (opgericht in 1927) bezit 77 rijksmonumenten, waaronder buitenplaatsen, woonhuizen, bruggen, kazematten, koetshuizen, tuinmuren, boerderijen en archeologische monumenten.

Advies

De Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert Stichting Het Utrechts Landschap aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

Stichting Het Utrechts Landschap (hierna: Utrechts Landschap) deed eerder een aanvraag in 2017. De organisatie beschikte destijds weliswaar over voldoende deskundigheid en had in 2017 twee notities opgesteld die inzicht in de organisatie gaven, maar deze documenten waren zeer recent en nog niet aantoonbaar vertaald in concrete projecten. Daarnaast toonde Utrechts Landschap niet aan dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag al de beschreven praktijk was.

De raad constateert dat in voorliggende aanvraag een aantal aandachtspunten uit 2017 zijn ondervangen en dat de werkpraktijk inmiddels vijf jaar beslaat.

Hoofdactiviteit:

Indien een aanvrager bij de aanvraag heeft aangetoond dat het in stand houden van monumenten een hoofdactiviteit van de organisatie is, wordt dit vermeld in het aanwijzingsbesluit.

Utrechts Landschap toont niet aan dat zij in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag gemiddeld tenminste 40% van de feitelijke werkzaamheden of financiën heeft besteed aan de instandhouding van monumenten. Ook uit het bezit en de jaarrekeningen van Utrechts Landschap is de raad niet gebleken dat de instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit is.

Beoordelingscriteria:

De raad heeft de aanvraag van Utrechts Landschap getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim, overeenkomstig de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. Utrechts Landschap heeft aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

In de vastgestelde statuten van 17 november 2021 luidt de doelstelling van Utrechts Landschap:

“Het doel van de stichting is het bevorderen van het behoud van het natuur- en landschapsschoon en cultuurhistorie in de provincie Utrecht, waaronder de instandhouding en het beheer van rijksmonumenten in eigendom. Onder natuur- en landschapsschoon en cultuurhistorie wordt verstaan al datgene wat tot de aantrekkelijkheid van het landschapsbeeld bijdraagt, waartoe mede kunnen worden gerekend de merkwaardigheden op het gebied der natuurhistorie en de voortbrengselen van menselijke werkzaamheid, welke door hun vorm, ligging of ouderdom de waarde van het landschapsbeeld verhogen.

De stichting tracht haar doel te bereiken door:

- a. het in eigendom verwerven, beheren en exploiteren van voor het doel geschikte onroerende zaken;
- b. het verstrekken van voorlichting op het gebied van het natuur- en landschapsschoon en cultuurhistorie, onder meer door middel van het organiseren van excursies, rondleidingen en tentoonstellingen;
- c. het bijeenbrengen van gelden, nodig ter bereiking van het doel;
- d. bemoeiingen bij overheid, rechtspersonen en natuurlijke personen tot het verwerven van steun voor haar streven;
- e. alle andere wettige middelen, welke voor het doel van de stichting bevorderlijk kunnen zijn.”

De statuten vervangen eerdere statuten van 31 december 2018. Hierin had Utrechts Landschap ook al een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed.

2. Utrechts Landschap heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

1. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van en de werkzaamheden aan rijksmonumenten.
Utrechts Landschap heeft een directeur-bestuurder die ook de directeur-bestuurder is van Stichting De Utrechtse Molens en Stichting Kasteel Loenersloot. De stichting werkt sinds 2019 met een Raad van Toezicht die momenteel uit zeven leden bestaat. In de huidige Raad van Toezicht

bevinden zich geen leden met aantoonbaar monumentspecifieke kennis. De raad beveelt aan de kennis van zowel gebouwde als groene monumenten vast te leggen in de competentiematrix van de Raad van Toezicht.

De werkorganisatie van Utrechts Landschap bestaat uit 53 medewerkers (circa 50 fte). Daarvan houden tien mensen met erfgoedkennis zich bezig met de instandhouding van monumenten. Ook op directie- en managementniveau is erfgoedkennis aanwezig. Daarnaast werkt Utrechts Landschap veel met vrijwilligers. Er waren in 2022 793 vrijwilligers actief voor de stichting.

Utrechts Landschap heeft gebouwde -, groene - en archeologische monumenten te midden van landschap en natuurwaarden. Bij de rijksmonumenten worden de cultuurwaarden voorop gesteld. Utrechts Landschap beschikt over het Certificaat Natuurbeheer SNL. De op grond daarvan voorgeschreven manier van werken is gekoppeld aan de Kwaliteitscyclus Utrechts Landschap die in 2022 is vastgesteld.

In 2017 heeft Utrechts Landschap de 'Notitie duurzame instandhouding monumenten, 2017' opgesteld. Deze notitie is in 2023 geactualiseerd en geldt behalve voor Utrechts Landschap ook voor Stichting De Utrechtse Molens en Stichting Kasteel Loenersloot. Utrechts Landschap maakt daarin duidelijk hoe haar visie in praktijk wordt gebracht. Bovendien zijn hierin de werkprocessen en de borging van deskundigheid inzichtelijk gemaakt.

Utrechts Landschap verankert haar plannen in het bedrijfsproces. Er wordt met jaarlijkse plannen gewerkt en er is een duidelijke taakverdeling. Dit geldt voor zowel restauratieprojecten (bijvoorbeeld de relatie tussen projectleider en opdrachtgever) als planmatig onderhoud. De benodigde kennis en kunde is vastgelegd in functiebeschrijvingen en daarmee persoonsonafhankelijk. De raad is hierover positief, evenals over de monumentspecifieke deskundigheid in de werkorganisatie van Utrechts Landschap.

Het onderhoud aan de monumenten wordt door eigen specialisten uitgevoerd en daarnaast worden ook externe adviseurs en bedrijven ingehuurd. Deze kunnen worden aangestuurd door de eigen specialisten.

In het Meerjarenbeleidsplan 2023-2028 worden voor de komende jaren zes strategische keuzes toegelicht, waarbij keuze vier 'Blijvende focus op duurzaam erfgoedbeheer' is.

Utrechts Landschap participeert in projecten, zoals de Erfgoed Deal over landgoederen en verdroging, en zoekt naar innovatieve manieren wat betreft het delen van kennis en het betrekken van publiek.

2. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.
Bij zowel restauratie als onderhoud aan rijksmonumenten werkt Utrechts Landschap met de in de beroepsgroep geldende uitvoeringsrichtlijnen. Voor het opstellen en uitvoeren van plannen aan buitenplaatsen en landgoederen wordt gewerkt volgens de URL Historische tuinen en parken. De bedrijven met wie zij samenwerkt werken volgens de ERM-uitvoeringsrichtlijnen en nagenoeg alle samenwerkingspartners zijn ook ERM-gecertificeerd.
3. Planmatig onderhoud aan rijksmonumenten.
Alle rijksmonumenten van Utrechts Landschap worden periodiek geïnspecteerd door eigen medewerkers. Aan de hand van de resultaten wordt een meerjaren onderhoudsplan opgesteld voor de gehele portefeuille. Deze wordt vertaald naar een jaarlijks onderhoudsplan waarbij gebruik gemaakt wordt van O-prognose.
4. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratie werkzaamheden.
Utrechts Landschap laat periodiek cultuur- en bouwhistorisch onderzoek doen voorafgaand aan restauratieprojecten.

De raad concludeert dat Utrechts Landschap voldoende heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan haar rijksmonumenten is geborgd.

3. Utrechts Landschap heeft aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

Om positief beoordeeld te worden op dit criterium dient het totaalbeeld onder punt 2 positief te zijn en de vier aspecten structureel en consistent.

In zijn advies van 2017 stelde de raad dat met de vaststelling van het document 'Erfgoed voor de Eeuwigheid. Visie op erfgoed' in 2017 een positieve ontwikkeling was ingezet en dat Utrechts Landschap in de 'Notitie duurzame instandhouding monumenten, 2017' de werkprocessen en de kwaliteitsborging voor de raad inzichtelijk had gemaakt. De documenten waren destijds zeer recent.

Inmiddels is dit al jaren de beschreven praktijk. Dit wordt onderbouwd met voorbeeldrapportages en projectplannen van de afgelopen jaren.

De raad constateert dat Utrechts Landschap voldoet aan dit criterium.

4. Utrechts Landschap heeft aangetoond dat zij financieel stabiel is.

Financieel beheer:

Utrechts Landschap heeft jaarverslagen en jaarrekeningen van 2018 t/m 2022 ingediend. Zij bevatten de controleverklaringen van de accountant.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

De inkomsten van Utrechts Landschap bestaan ruwweg voor één derde uit financiële bijdragen van particulieren of bedrijven, voor één derde uit subsidies en voor één derde uit eigen exploitatie.

De grootste lastenposten voor Utrechts Landschap zijn de bestedingen aan de doelstelling (jaarlijks 40% tot 50%) en het personeel (jaarlijks ongeveer 30%).

Het exploitatieresultaat was de afgelopen drie jaar negatief; de continuïteitsreserve en enkele andere reserves zijn aangesproken om de lasten te dekken. De stichting is zich bewust van de (financiële) risico's van deze ontwikkeling en heeft verschillende strategieën bij tegenvallende inkomsten.

De raad constateert dat de liquiditeit van Utrechts Landschap in 2022 gelijk was aan 6,7, de solvabiliteit gelijk aan 0,86 en het weerstandsvermogen 1,9 bedroeg. Deze kengetallen geven een indicatie van de financiële sterkte van de organisatie. Des te hoger de kengetallen, des te lager het risico dat in de toekomst niet aan betalingsverplichtingen kan worden voldaan (liquiditeit en solvabiliteit) respectievelijk dat activiteiten niet kunnen worden voortgezet bij tegenvallende inkomsten (weerstandsvermogen).

De raad is gebleken van een financieel bestendige bedrijfsvoering. Naar het oordeel van de raad toont Utrechts Landschap aan dat er sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. Utrechts Landschap heeft aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is in goede staat is.

Utrechts Landschap heeft een overzicht ingediend waaruit blijkt dat meer dan de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is zich in goede staat bevindt. Utrechts Landschap maakt voor inspecties gebruik van externe deskundigen zoals de Monumentenwacht en Bureau SB4, maar inspecteert haar monumenten voor het grootste deel zelf. De raad gaat daarbij uit van een waarheidsgetrouwe opgave. Omdat Utrechts Landschap heeft aangetoond over eigen monumentspecifieke deskundigheid te beschikken vindt de raad de eigen opnamekwaliteit voldoende en voldoet Utrechts Landschap aan dit criterium.

Ingediende bescheiden

- Aanvraagbrief
- Statuten 2018
- Statutenwijziging 2021
- Jaarverslagen 2018 t/m 2022
- Duurzame instandhouding monumenten 2023
- Lijst monumenten
- Lijst monumenten met technische staat
- Certificaat SNL

Aanvullend

- Meerjarenbeleidsplan
- 8x cv medewerker
- Functieprofielen
- Kwaliteitshandboek Utrechts Landschap
- Kwaliteitscyclus Utrechts Landschap
- Projectenprocedure
- Draaiboek beheer & onderhoud
- Planning beheer & onderhoud
- Geaggregeerde Conditie score O prognose 2022 en 2023
- 12x inspectierapport
- 4x dakplattegrond
- 5x map inspectierapporten door externen
- 3x document Project Klimaatrobuuste buitenplaatsen
- 4x document Project Molenbosch
- 2x document Restauratie Park de Breul
- 4x document Project Hoog Beek en Royen

- Instandhoudingsplan Tuinmuur Zeist 2021
- Kwaliteitstoets Blauwe Kamer Grebbeberg 2022
- Kwaliteitstoets De Paltz 2019
- 3x overzicht erfgoedportefeuille voor RvT
- Screenshot CMSi